

Ympäristöministeriö

E-KIRJE

YM2014-00276

YSO Saarnilehto Merja(YM)

15.09.2014

VASTAANOTTAJA:
Suuri valiokunta

Asia

Kohti kiertotaloutta: jätteen Eurooppa; komission tiedonanto

U/E/UTP-tunnus

EUTORI-tunnus
EU/2014/1273

Ohessa lähetetään perustuslain 97§:n mukaisesti selvitys komission tiedonannosta *Kohti kiertotaloutta: jätteen Eurooppa*.

Ympäristöministeri

Ville Niinistö

LIITTEET YM2014-00269

Viite

Asiasanat	EU2020-strategia, jätehuolto, resurssitehokkuus, kierrätys
Hoitaa	TEM, UM, YM
Tiedoksi	ALR, EUE, LVM, MMM, OKM, OM, SM, STM, TPK, VM, VNK

Asia

Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle; Kohti kiertotaloutta: jätteetön Eurooppa

Kokous

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Asia toimitetaan eduskunnan käsiteltäväksi E-kirjeellä.

Komissio antoi 2.7.2014 ns. kiertotalouspaketin, johon kuuluu tässä muistiossa esiteltävän kiertotaloustiedonannon (COM(2014) 398) lisäksi direktiiviehdotus eräiden jätedirektiivien muuttamiseksi (COM(2014) 397) sekä tiedonannot PK-yritysten vihreästä toimintasuunnitelmasta (COM (2014) 440), Resurssitehokkuuden mahdollisuuksista rakentamisessa (COM (2014) 445) ja Vihreää työllisyyttä koskevasta aloitteesta (COM (2014) 446). Lisäksi uusi komissio saattaa antaa vielä kokonaisuuteen liittyvän tiedonannon kestävä ruoka -teemasta.

Puheenjohtajan tavoitteena on, että kiertotaloustiedonannon käsittely ajoitetaan sopimaan yhteen 28.10.2014 ympäristöneuvostossa käsiteltävien Eurooppalaisen ohjausjakson viherryttämistä ja Eurooppa 2020 -strategian puolivälin tarkasteluun liittyvien päätelmien valmistelun kanssa.

Yksityiskohtaisemmat kannat jätealan direktiivien muutosehdotukseen esitetään valtioneuvoston ehdotuksesta laatimassa U-kirjelmässä. Kiertotalouspaketin muut tiedonannot toimitetaan eduskunnan käsiteltäviksi erillisillä E-kirjeillä.

Suomen kanta

Suomi pitää tärkeänä vauhdittaa vihreää kasvua, jota kiertotalous ja siihen liittyvä resurssitehokkuus voivat luoda yhdessä kestävä biotalouden ja cleantechin kanssa.

Kiertotalouden edistäminen edellyttää EU-tason toimia esimerkiksi tutkimus- ja innovaatiotoiminnassa, niihin liittyvässä rahoituksessa sekä tuote- ja jättopoliitikassa, mutta myös jäsenmaiden kansallisia politiikkatoimia sekä omia ratkaisumalleja kiertotalouteen siirtymisen toteuttamiseksi. Suomen mielestä keskeisiä kiertotaloutta tukevia toimia ovat mm. kierrätysmarkkinoita tukevat innovaatiot, uudet liiketoimintamallit, ekosunnittelu sekä materiaalien ja osaamisen tehokasta hyödyntämistä tukeva eri toimijoiden yhteistyö, osaamisen kehittäminen ja koulutus.

Kiertotalouden kehittymistä hidastavat kuitenkin monet rakenteelliset esteet, joita on vaikea murtaa, mikäli olemassa olevilla ohjauskeinoilla ei anneta johdonmukaisia kiertotalouteen siirtymistä tukevia signaaleja ja käytännön mahdollisuuksia kiertotalouden kehittämiseen. Suomi

korostaa, että kiertotalouden edistämässä on tärkeää löytää kattava ja yhteensovitettu eri toimijoiden keinopaletti, jossa mm. taloudellisella ohjauksella, kehittyneillä rahoitusvälineillä, julkisilla hankinnoilla, tuotteiden ja ratkaisujen ekosuunnittelulla, ympäristöjalanjälkitiedoilla ja ympäristömerkeillä, materiaalitehokkuutta tukevalla jätepolitiikalla, yhdyskuntasuunnittelun ja kaupunkirakentamisen ratkaisuilla sekä erilaisilla kokeiluilla pyritään kustannustehokkaasti edistämään kiertotaloutta. Lainsäädäntöä tulee kehittää tukemaan kiertotaloutta edistäviä ratkaisuja sekä paikallistasolla että yrityksissä pyrkien samalla vähentämään siitä yrityksille ja viranomaisille aiheutuvaa hallinnollista taakkaa.

Suomen mielestä kiertotalouspaketissa olisi voitu tarkastella laajemmin sitä, mitä muutoksia kiertotalouteen siirtyminen edellyttää kaikissa arvoketjun vaiheissa sen sijaan, että siinä on keskitytty suurelta osin jätepolitiikan ja -direktiivien uudistamiseen eli ratkaisuihin tuotteiden elinkaaren lopussa. Kiertotalouden edellytysten luomiseen tarvitaan tutkimusta sekä myös innovaatio- ja elinkeinopolitiikan keinojen hyödyntämistä.

Suomi pitää tärkeänä, että kansallisissa toimissa ja strategioissa painotetaan teknologisten ratkaisujen lisäksi uudenlaisia kumppanuuksia ja arvoketjujen hallintaa, jotka edistävät resurssitehokkuutta. Mm. cleantech-hankinnat, teolliset symbioosit, ekologinen tuotesuunnittelu ja materiaalikatselmuksot edistävät kunta- ja yritystasolla sekä ympäristötavoitteita että mahdollisuuksia luoda uutta liiketoimintaa. Kiertotalouden luomisessa on tärkeää myös ottaa huomioon globaalit kumppanuudet.

EU:n jätepolitiikan uudistamisessa Suomi näkee merkittäviä mahdollisuuksia kiertotalouden edistämiseen. Suomi kannattaa kunnianhimoisten, mutta realististen ja jäsenmaiden olosuhteet huomioivien tavoitteiden asettamista. Kierrätyksen ohella tulisi nyt esitettyä enemmän kiinnittää huomioita myös uudelleenikäytön edistämiseen.

Suomi katsoo, että jätepolitiikan uudistamisessa tulisi ottaa huomioon myös muut EU:ssa asetetut ilmasto- ja energiapolitiikkaa, ympäristönsuojelua, vesien- ja mertensuojelua sekä resurssitehokkuutta koskevat tavoitteet ja velvoitteet. Suomessa tehtyjen arvioiden mukaan kestäväällä tavalla tuotettujen biopolttoaineiden käytön olennainen lisääminen on välttämätöntä, jotta EU:n nykyiset ja tulevat tavoitteet kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi ja uusiutuvan energian osuuden kasvattamiseksi voidaan saavuttaa. Pyrittäessä edistämään jätteen korkealaatuista kierrätystä on tärkeää huolehtia myös siitä, että direktiivi omalta osaltaan edistää liikennekäyttöön tarkoitettujen edistyneiden biopolttoaineiden tuotantoa ja käyttöä.

Uusien tavoitteiden tulee perustua luotettavaan ja kaikissa jäsenvaltioissa samoin perustein tuotettuun tietoon lähtötilanteesta ja eri jätteiden kierrätyspotentiaaleista sekä selkeisiin laskentamenetelmiin. Kierrätystuotteille on oltava tai niille on aktiivisesti pyrittävä luomaan aitoa kysyntää markkinoilla, eikä tavoitteiden nosto saa johtaa huonolaatuisen kierrätyksen (sham recycling or downcycling). Tässä asenteiden muutos on tärkeää ja sitä tulee tukea.

Suomi pitää hyvänä tavoitetta vähentää elintarvikejätteen ja -hävikin määrää. Erityisen tärkeinä ja globaalistikin merkittävinä Suomi näkee EU:n aiempaa tehokkaammat toimet ruokahävikin määrän vähentämiseksi. Ehdotetun määrällisen vähentämistavoitteen sitovuutta ja esittämistapaa on kuitenkin vielä selvitettävä.

Suomi tukee toimia kaatopaikalle sijoitettavan jätteen määrän vähentämiseksi, mutta tähän liittyvien tavoitteiden ja rajoitusten muotoiluja tulee arvioida tarkemmin.

Suomi pitää tärkeänä vielä arvioida, onko ehdotetun laajuinen jätedirektiivien muuttaminen tässä vaiheessa kaikilta osin tarpeellista ja tarkoituksenmukaista, ottaen huomioon, että vuonna 2008 kokonaan uudistetun jätedirektiivin toimeenpano jätehuoltokäytäntöihin on jäsenmaissa vielä

sisäänajovaiheessa. Suomi myös korostaa tarvetta kustannustehokkuuteen arvioitaessa muutoksen hyödyllisyyttä. Suomi suhtautuu varauksellisesti ehdotuksiin, jotka lisäisivät yritysten ja viranomaisten hallinnollista taakkaa ilman merkittäviä ympäristöhyötyjä. Yksityiskohtaisemmat kannanotot jätedirektiivien muutosehdotuksista sisältyvät valtio neuvoston direktiiviehdotuksesta Eduskunnalle annettavaan kirjelmään.

Tiedonannossa on nostettu esiin myös fosforin kierrätys, joka on tärkeä tavoite sekä fosforin niukkuuden että sen käytön ympäristövaikutusten vuoksi. Suomi pitää erittäin hyvänä huomion kiinnittämistä fosforin kierrättämisen tehostamiseen, ja on itse sitoutunut ravinteiden kierrätyksen aktiiviseen edistämiseen sekä siinä tarvittavien menettelytapojen ja teknologioiden kehittämiseen mm. Itämeren suojelutavoitteiden (HELCOM) saavuttamiseksi. Samalla on turvattava ympäristön- ja maaperänsuojelun edellytykset.

Suomi katsoo, että komission esittämä tavoite vähentää merten roskaantumista 30 % vuoteen 2020 mennessä on sinänsä kannatettava. Ehdotettua tavoitetta olisi kuitenkin tarpeen täsmentää lähtötason osalta. Tämä tarkentaminen tehtäisiin parhaiten merenhoidon suunnittelun puitteissa siten, että lopullinen vähennystavoite perustuisi tarkentuviin tietoihin roskaantumisen tilanteesta eri merialueilla ja olisi yhdenmukainen merenhoidon muiden tavoitteiden kanssa.

Resurssitehokkuustavoitteen asettamiseen Suomi suhtautuu varauksin, mutta katsoo, että oikein suunnattu ei-sitova EU-tason tavoite voisi tukea pyrkimyksiä luoda talouskasvua ja työllisyyttä sekä samalla vähentää ympäristöhaittoja lisäämällä poliittista huomiota, toimijoiden kiinnostusta ja voimavaroja kiertotalouden edistämiseen. Esillä olleita mittareita Suomi pitää kuitenkin puutteellisina. Resurssien käytön tehokkuuden lisäksi tavoiteasettelussa tulisi kiinnittää huomiota resurssien niukkuuteen, uusiutumiseen, kierrätettävyyteen ja ympäristövaikutuksiin sekä luonnon tuottamiin hyötyihin esim. hyvinvoinnin, terveyden ja elinkeinojen kannalta. Suomi katsoo, että kiertotaloutta tukevan politiikan ja tavoiteasettelun tulee mahdollistaa uusiutuvien raaka-aineiden käytön lisääminen kestävästi sekä kestävä biotalouden edistäminen kansallisen biotalousstrategian mukaisesti. Maakohtaisia sitovia resurssitehokkuustavoitteita Suomi pitää ongelmallisena.

EU-tason mittareiden kehittämisessä on tärkeää turvata jäsenmaiden tilastoviranomaisten yhteistyö yhtenäisten tilastointimenettelyjen luomiseksi.

Pääasiallinen sisältö

Komission kiertotaloutta koskevan tiedonannon taustalla on Eurooppa 2020 -strategia ja sen yhteydessä esitetty EU:n resurssitehokkuutta koskeva lippulaivahanke. Komissio laati vuonna 2011 etenemissuunnitelman kohti resurssitehokasta Eurooppaa (KOM (2011) 571). Siinä esitettiin puitteet resurssitehokkuustoimille sekä korostettiin tarvetta integroidulle lähestymistavalle, joka kattaa useita politiikan aloja ja tasoja. Etenemissuunnitelman keskeisiä ajatuksia kehitetään edelleen EU:n seitsemännessä ympäristöalan toimintaohjelmassa.

Lisäksi Euroopan korkean tason resurssitehokkuusfoorumi (European Resource Efficiency Platform, EREP) on kehottanut ryhtymään toimiin siirtymiseksi kohti kiertotaloutta, joka perustuu aiempaa suuremman määrän uudelleenkäyttöön sekä korkeatasoiseen kierrätykseen ja huomattavasti vähemmän määrin primaariraaka-aineisiin.

Tällä hetkellä taloudessamme hukataan materiaaleja. Rajallisten ja niukkojen resurssien kysyntä ja niistä käytävä kilpailu lisääntyvät jatkuvasti, ja resurssihin kohdistuvat paineet huonontavat entisestään ympäristön tilaa ja lisäävät sen haavoittuvuutta.

Kiertotaloudessa resurssit säilytetään taloudessa silloinkin, kun tuote on saavuttanut käyttöikänsä lopun, jotta ne voidaan käyttää yhä uudestaan tuottavalla tavalla, ja saavuttaa siten lisäarvoa. Siirtyminen kiertotalouteen edellyttää muutoksia koko arvoketjussa aina tuotteen suunnittelusta uusiin liiketoiminta- ja markkinointimalleihin sekä kulutuskäyttäytymiseen.

EU:n talous ja sen ympäristö voisivatkin hyötyä laajasti siitä, että resursseja käytetään paremmin. Siirtyminen suuremmissa määrin kiertotalousmalleihin auttaisi vastaamaan tämänhetkisiin ja tuleviin haasteisiin, jotka liittyvät resursseihin kohdistuviin maailmanlaajuisiin paineisiin.

Palauttamalla resurssit tuottavaan käyttöön yhä uudestaan, vähentämällä jätteitä ja pienentämällä riippuvuutta raaka-aineiden epävarmoista toimituksista voidaan parantaa yritysten ja yhteiskuntien sopeutumista ja kilpailukykyä. Näin puretaan taloudellisen kasvun sekä resurssien käytön ja sen vaikutusten välillä ollut kiinteä yhteys ja tarjotaan mahdollisuus kestäväälle kasvulle.

Resurssitehokkuus hyödyttää kaikkia aloja, ja resurssitehokkaille parannuksille on kysyntää hyvin erilaisilla teollisuuden aloilla joka puolilla maailmaa. Cleantech-markkinoiden ennustetaan kaksinkertaistuvan kuluvalle vuosikymmenellä.

Suotuisan poliittisen ympäristön luominen

Markkinoiden merkitys resurssitehokkuuden ja kiertotalouden edistämiseksi on suuri, koska materiaaleista ja energiasta on tullut merkittävä tuotantokustannus monille yrityksille. Komissio on arvioinut, että mm. jätteesynnyksen ehkäisy, ekosuunnittelun sekä uudelleenikäytön avulla voitaisiin saavuttaa 600 miljardin euron nettosäästöt. Tämä summa vastaa 8 prosenttia EU:n yritysten vuosittaisesta liikevaihdosta. EU:n BKT:tä voitaisiin kasvattaa jopa 3,9 prosentilla luomalla uusia markkinoita ja uusia tuotteita sekä luomalla arvoa yrityksille. Samalla voitaisiin vähentää vuosittaisia kasvihuonekaasujen kokonaispäästöjä 2-4 prosentilla.

Vaikka markkinat jo nyt edistävät muutosta, on jäljellä useita esteitä resurssien tehokkalle ja kestäväälle hallinnalle. Olemassa oleva rakenteet (infrastrukturi, teknologia, liiketoimintamallit), osaaminen sekä käyttäytymismallit ja kulutustottumukset "lukitsevat" taloudet lineaariseen malliin. Se perustuu oletukselle siitä, että käytettävissä on aina runsaasti resursseja, jotka voidaan hankkia helposti ja hävittää halvalla. Tämä totuttu ajattelutapa uhkaa paitsi ympäristöä, myös EU:n kilpailukykyä.

Kiertotaloudessa eri vaiheet ja toimijat ovat kytköksissä toisiinsa monin tavoin (ns. kaskadiperiaate) esimerkiksi seuraavasti: teollisuus vaihtaa sivutuotteita (symbioosit), tuotteet kunnostetaan tai valmistetaan uudestaan taikka kuluttajat valitsevat tuote-palvelu-järjestelmiä. Tavoitteena on minimoida resurssit, jotka putoavat pois kierrosta, jotta järjestelmä toimisi optimaalisesti. Silti kiertotalouteenkin sisältyy lineaarisuuden osia, koska myös siinä tarvitaan ensimateriaaleja ja jäännösjäte on käsiteltävä.

Kiertotalouden suunnittelu ja siihen liittyvä innovointi

Kiertotaloudessa lähtökohtana on tuotantoprosessin, tuotteiden ja palvelujen suunnittelu siten, että "jäte suunnitellaan pois". Tuotteet suunnitellaan niin, että niitä voidaan käyttää kauemmin, korjata, päivittää, valmistaa uudelleen tai lopulta kierrättää sen sijaan, että ne heitetään pois.

Tuotantoprosessit perustuvat suuremmissa määrin resurssitehokkuuteen, tuotteiden ja raaka-aineiden uudelleenkäyttöön sekä uusiutuvien luonnonvarojen käyttöön. Kuluttajien on mahdollisuus vuokrata, lainata tai jakaa palveluja vaihtoehtona tuotteiden omistamiselle ja näin syntyy uusia liiketoimintamalleja.

Komissio aikoo:

- edistää kiertotaloutta EU:n tutkimuksen ja innovoinnin Horisontti 2020 –puiteohjelman rahoituksella sekä luoda innovaatiohankkeita, joissa on mukana koko arvoketju. Samalla pyritään edistämään taitojen kehittämistä ja tukemaan innovatiivisten ratkaisujen markkinasovelluksia;
- luoda vahvempia kumppanuuksia, joilla tuetaan kiertotaloutta tukevaa tutkimus- ja innovaatiopolitiikkaa;
- kehittää edelleen tuotteiden ekosuunnitteludirektiiviä kiinnittämällä enemmän huomiota resurssitehokkuuteen, myös tulevan vuosien 2015-2017 työohjelman prioriteettituotteiden osalta; sekä
- edistää biomassan kestäväää käyttöä siten, että otetaan huomioon kaikki biomassaa käyttävät toimialat, jotta biomassaa voidaan käyttää kaikkein resurssitehokkaimmalla tavalla (kaskadiperiaate).

Investointien vapauttaminen kiertotalouden ratkaisuisissa

Jotta liikkeelle saadaan kiertotaloutta tukevia investointeja komissio aikoo:

- jatkaa työtä aloilla, jotka resurssitehokkuuden rahoitusta käsittelevä pyöreä pöytä (Resource Efficiency Finance Roundtable) nosti tärkeiksi. Näitä ovat innovatiiviset rahoitusvälineet, resurssikysymysten huomioon ottaminen yritysten tilinpitosaännöissä, rahoituslaitosten kestävyysvastuiden selventäminen, yritysten "resurssistressitestejä" koskevien menetelmien kehittäminen sekä mahdollisuudet kanavoida joukkolainamarkkinoilta lisärahoitusta resurssitehokkuushankkeisiin;
- laatia ohjeita mahdollisuuksista, joita uudet julkisia hankintoja koskevat direktiivit tarjoavat ympäristöä säästävien julkisten hankintojen alalla, laatia suositus siitä, miten jäsenvaltiot onnistuvat saavuttamaan ympäristöä säästäviä julkisia hankintoja koskevan ohjeellisen 50 prosentin tavoitteen, tukea innovatiivisia välineitä, kuten esikaupallisia hankintoja ja innovaatioiden julkisia hankintoja, ja helpottaa ympäristöä säästävien julkisten hankintojen verkostojen luomista; sekä
- sisällyttää kiertotalouden painopistealueita EU:n rahoitukseen ja rohkaista jäsenvaltioita käyttämään ohjelmissa ja hankkeissa saatavilla olevaa EU:n rahoitusta kiertotalouden edistämiseen, erityisesti Euroopan rakenne- ja investointirahastojen kautta.

Jäsenvaltioiden olisi niin ikään edistettävä investointeja kiertotaloutta koskeviin innovaatioihin ja niiden käyttöönottoon sekä rahoitusjärjestelmän uudistuksen yhteydessä poistettava esteitä, jotta voidaan hankkia enemmän yksityistä rahoitusta resurssitehokkuuden edistämiseen.

Komissio nostaa esille myös taloudellisen ohjauksen. Ympäristölle haitallisten tukien poistaminen ja verotuksen painopisteen siirtäminen työn verottamisesta päästöjen ja luonnonvarojen verottamiseen antaa oikean signaalin edistää resurssitehokkuutta. Ympäristöverouudistuksen edistymistä EU:n jäsenvaltioissa käsitellään talouspolitiikan eurooppalaisessa ohjausjaksossa

Yritysten ja kuluttajien toimien hyödyntäminen ja pk-yritysten tukeminen

Yritykset ja kuluttajat ovat keskeisiä toimijoita siirtymisessä kohti kiertotaloutta. Kuluttajien tekemät päätökset ja yritysten tarjoamat ratkaisumallit pitäisi saada kohtaamaan, jotta on

mahdollista luoda johdonmukaisia kannustimia tuottajien, investoijien, jakelijoiden, kuluttajien ja kierrättäjien välille ja näin varmistaa kustannusten ja hyötyjen tasapuolinen jakautuminen.

Markkinoiden häiriöihin ja innovaatioiden pullonkauloihin on puututtava. Lisäksi on kehitettävä toimivat uusiomateriaalimarkkinat. Erityisesti olisi kiinnitettävä huomiota siihen, että yrittäjät pääsevät uusille, kiertotalouteen liittyville markkinoille, ja varmistettava, että työmarkkinoiden käytettävissä on tarvittavia osaajia. Kuluttajien olisi pystyttävä tekemään tuotteiden ympäristövaikutuksia koskevan tiedon perusteella tietoisia valintoja.

Tukeakseen yritysten sekä erityisesti pk-yritysten ja kuluttajien toimia komissio aikoo:

- jatkaa työtä vuoteen 2016 jatkuvan ympäristöjalanjälkeä koskevan pilottivaiheen tulosten pohjalta ja määrittää, kuinka elinkaaritietoa voidaan käyttää suunniteltaessa tuotteita ja prosesseja sekä parannettaessa tiedotusta ympäristön kannalta kestävästä valinnoista;
- käynnistää laaja sidosryhmäyhteistyö, jota tuetaan Horisontti 2020 -puiteohjelman ja sen välineiden avulla (Euroopan innovaatio- ja teknologiainstituutti (EIT), Euroopan rakenne- ja investointirahastot, ekoinnovoiminnan toimintasuunnitelma, pk-yritysten vihreä toimintasuunnitelma ja Euroopan kuluttaja-asioiden toimintaohjelma);
- jatkaa Eurooppalaisiin innovaatiokumppanuuksiin (Raw Materials European Innovation Partnership) liittyviä sidosryhmien sitoumuksia, jotka edistävät resurssitehokkuutta;
- tukea työpaikkojen luomista ja taitojen kehittämistä mm. ohjaamalla EU- rahoitusta ohjelmiin ja järjestelmiin, joilla tuetaan vihreää kasvua, parannetaan tiedotusta ja seurantaa, mukaan lukien eurooppalainen ohjausjakso, ja työskennellään työmarkkinaosapuolten, koulutuslaitosten ja muiden sidosryhmien kanssa; sekä
- tukea parhaiden käytäntöjen levittämistä kansainvälisellä tasolla

Jätepolitiikan ja -tavoitteiden nykyaikaistaminen: jäte resurssina

EU:n 7. ympäristöohjelmassa on asetettu tavoitteeksi, että jätteen syntymistä vähennetään, jäte kierrätetään siten, että siitä tulee raaka-aineiden merkittävä ja luotettava lähde unionissa, jätteen hyödyntäminen energiana rajoitetaan kierrätettäväksi kelpaamattomiin materiaaleihin ja jätteen sijoittaminen kaatopaikoille lopetetaan käytännöllisesti katsoen kokonaan.

Euroopan lainsäädännössä asetetut tavoitteet ovat olleet keskeisiä tekijöitä jätehuollon parantamisessa, mutta EU:ssa syntyy kuitenkin keskimäärin noin viisi tonnia jätettä henkeä kohti vuodessa ja hieman yli kolmannes siitä kierrätetään.

Jätepolitiikan edistämällä saavutetaan merkittäviä etuja kasvulle ja työllisyydelle suhteellisen alhaisin kustannuksin tai ilman kustannuksia ja edistetään samalla ympäristön tilan parantamista. Kunnianhimoisen jätepolitiikan odotetaan edistävän innovaatioita ja tekevän EU:n yrityksistä entistäkin kilpailukykyisempiä jätehuoltopalvelujen viemisessä maailmanmarkkinoille.

Jätetavoitteiden määrittäminen siirtymiseksi kierrätysyhteiskuntaan

Eurooppa on edistynyt merkittävästi jätteen muuntamisessa resurssiksi ja jätehuollon toteuttamisessa kestäväällä tavalla, esimerkiksi kierrättämällä. Tulokset vaihtelevat kuitenkin huomattavasti jäsenvaltioiden välillä. Kuusi jäsenvaltiota on jo käytännössä lopettanut yhdyskuntajätteen sijoittamisen kaatopaikalle. Kaatopaikalle sijoitetun yhdyskuntajätteen määrä on vähentynyt 90 %:sta alle viiteen prosenttiin viimeisten 20 vuoden aikana. Joillakin alueilla kierrätysasteet ovat kohonneet 85 %:iin, kun vastaavasti joissain jäsenmaissa alle viisi % kierrätetään.

Jotta kierrätettävät materiaalit saadaan uudestaan mukaan talouteen uusioraaka-aineina kilpailukykyisin hinnoin, tarvitaan vahvoja poliittisia signaaleja, jotka ennustettavuuden

investoinneille. Komission tiedonannon mukaan ennustettavuus saavutetaan selkeillä kierrätystavoitteilla, jotka asetetaan vuoteen 2030 ulottuvalle kaudelle.

Mikäli tavoitteiden täytäntöönpanossa onnistutaan, voidaan komission arvion mukaan EU:hun luoda yli 180 000 suoraa työpaikkaa vuoteen 2030 mennessä niiden arvioidun 400 000 työpaikan lisäksi, jotka luodaan panemalla täytäntöön voimassa oleva jätelainsäädäntö. Näin voidaan vastata 10–40 prosenttiin raaka-aineen kysynnästä EU:ssa ja edistää samalla EU:n tavoitetta vähentää kasvihuonekaasujen päästöjä 40–62 hiilidioksidiekvivalenttitonniä vuodessa.

Komissio ehdottaa, että

- yhdyskuntajätteen valmistelua uudellenkäyttöön ja kierrätystä koskeva tavoite on vähintään 70 % vuonna 2030;
- nostetaan pakkausjätteen kierrätysaste 60 %:iin vuonna 2020, 70 %:iin vuonna 2025 ja 80 %:iin vuoteen 2030 mennessä, mukaan lukien erityismateriaaleja koskevat tavoitteet;
- kielletään kierrätettävän muovin, metallin, lasin, paperin ja kartongin sekä biohajoavan jätteen sijoittaminen kaatopaikalle vuoteen 2025 mennessä; jäsenvaltioiden olisi pyrittävä lopettamaan kaatopaikalle sijoittaminen käytännössä vuoteen 2030 mennessä;
- edistetään korkealaatuisten uusioraaka-aineiden markkinoiden kehittämistä; tässä yhteydessä arvioidaan myös, miten kriteerit, joiden mukaan määritellään se, milloin erityismateriaalit lakkaavat olemasta jätettä (end-of-waste kriteerit) edistävät markkinoiden kehittämistä;
- selvennetään kierrätettyjä materiaaleja koskevaa laskentamenetelmää, jotta varmistetaan kierrätyksen korkea laatu.

Jätelainsäädännön yksinkertaistaminen ja parempi täytäntöönpano

Tavoitteet jättävät jäsenvaltioille joustavuutta sen suhteen, millä tavoin niihin päästään.

Jäljellä on kuitenkin huomattavasti potentiaalia jätelainsäädännön täytäntöönpanon yksinkertaistamiseksi ja paranamiseksi edelleen kansallisella tasolla sekä tämänhetkisten erojen pienuetämiseksi.

Sen varmistamiseksi, että EU:n lainsäädännöstä saatavat hyödyt saavutetaan yksinkertaistamisen ja paremman täytäntöönpanon avulla, komissio ehdottaa, että:

- puututaan jätetavoitteiden päällekkäisyyksiin ja yhdenmukaistetaan määritelmiä;
- yksinkertaistetaan merkittävästi jäsenvaltioiden raportointivelvoitteita, muun muassa selkeytetään ja yhdenmukaistetaan yhdyskunta-, kaatopaikka- ja pakkausjätettä koskevia tavoitteita;
- mahdollistetaan se, että jäsenvaltiot voivat myöntää pk-yrityksille tai yrityksille, jotka keräävät ja/tai kuljettavat hyvin pieniä määriä vaaratonta jätettä, poikkeuksia jättepuitedirektiivin yleisistä lupa- tai rekisteröintivaatimuksista;
- otetaan käyttöön vuosittainen raportointi, jossa kaikki jätteitä koskevat tiedot toimitetaan keskitetyn tietojen vastaanottopisteen kautta, ja yhdenmukaistetaan jätetilastot EU:n jätelainsäädännön vaatimusten kanssa samalla kun arvioidaan kansallisia menetelmiä tilastostandardien perusteella;
- edellytetään, että jäsenvaltioissa kehitetään sähköiset tietojen seurantajärjestelmät ja kolmannen osapuolen suorittama tietojen todentaminen;
- perustetaan varhaisvaroitusjärjestelmä sen varmistamiseksi, että jäsenvaltiot toteuttavat asianmukaiset toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi määräajassa;
- vahvistetaan vähimmäistoimintaolosuhteet laajennetuille tuottajavastuujärjestelmille, joita voitaisiin kehittää edelleen kansallisella tasolla tai EU:n ohjeissa ja edistetään taloudellisten välineiden käyttöä jäsenvaltioissa sekä

- edistetään suoria investointeja jätehuoltovaihtoehtoihin, jotka ovat jätehierarkiassa korkealla (jätteiden syntymisen estäminen, uudelleenkäyttö, kierrätys).

Erityisten jäteongelmien ratkaiseminen

Komissio ehdottaa myös räätälöityjä ratkaisuja niitä erityisiä jäteongelmia varten, joista aiheutuu resurssien merkittävää hukkaa tai merkittäviä ympäristövaikutuksia. Näitä ovat mm. jätteiden synnyn ehkäisy, merten roskaantuminen, rakennus- ja purkujäte, elintarvikejätteen vähentäminen, vaaralliset jätteet, muovijäte, kriittisten raaka-aineiden kierrätys sekä fosforin kierrätys.

Komissio ehdottaa:

- tavoitetta, jonka mukaan pyritään vähentämään merien roskaantumista 30 prosentilla vuoteen 2020 mennessä kymmenen yleisimmän rannoilta löytyvän roskatyyppin sekä mereltä löytyvien kalastusvälineiden osalta; luettelo mukautetaan EU:n neljän merialueen mukaan;
- suunnittelee toimenpiteitä, joilla vauhditetaan rakennus- ja purkujätteistä saatavien kierrätettyjen materiaalien markkinoita, ja laatii yhteiset EU:n puitteet rakennusten ympäristötehokkuuden arvioimiseksi;
- ehdottaa, että jäsenvaltiot laativat kansallisia strategioita elintarvikkeiden haaskauksen estämiseksi ja pyrkivät varmistamaan, että elintarvikkeiden haaskausta vähennetään koko ruokaketjussa ainakin 30 prosentilla vuoteen 2025 mennessä;
- harkitsee, olisiko kaikissa jäsenvaltioissa laadittava asianmukaiset rekisterijärjestelmät ainakin vaaralliselle jätteelle;
- ehdottaa kevyiden muovikassien vähentämistä koskevan ehdotuksensa lisäksi, että muovin sijoittaminen kaatopaikalle kiellettäisiin vuoteen 2025 mennessä;
- ehdottaa, että jäsenvaltioiden on sisällytettävä kansallisiin jätehuoltosuunnitelmiinsa toimenpiteet sellaisen jätteen keräämiseksi ja kierrättämiseksi, joka sisältää huomattavia määriä kriittisiä raaka-aineita; sekä
- harkitsee laativansa politiikan puitteet fosforille, jotta voidaan lisätä sen kierrätystä, edistää innovaatioita, parantaa markkinaolosuhteita ja sisällyttää sen kestävä käyttö lannoitteita, elintarvikkeita, vettä ja jätettä koskevaan EU:n lainsäädäntöön.

Resurssitehokkuustavoitteen asettaminen

Seitsemännessä ympäristöalan toimintaohjelmassa on sovittu, että EU:n olisi vahvistettava indikaattorit ja tavoitteet resurssitehokkuudelle ja arvioitava, onko eurooppalaiseen ohjausjaksoon syytä sisällyttää pääindikaattori ja sille tavoite. Laajojen kuulemisten jälkeen mahdolliseksi resurssitehokkuuden indikaattoriksi on ehdotettu resurssituottavuutta, jota mitataan BKT:n ja raaka-aineiden kokonaiskulutuksen välisenä suhteena.

Tiedonannon mukaan EU:n politiikan johdonmukaisuutta parannettaisiin mikäli EU ja sen jäsenvaltiot asettaisivat realistisen tavoitteen resurssituottavuuden lisäämiseksi. EU:n ennustetaan parantavan resurssituottavuuttaan 15 prosentilla vuosina 2014–2030, mikäli toiminta jatkuu entisellään. Kiertotaloutta edistävillä älykkäillä ratkaisuilla, joita Euroopan resurssitehokkuusfoorumi on suosittanut, resurssituottavuuden kasvu voitaisiin kuitenkin kaksinkertaistaa.

Komission mukaan resurssituottavuuden lisääminen 30 prosentilla parantaisi ekologista kestävyttä, mutta sillä olisi myös myönteinen vaikutus työpaikkojen luomiseen ja BKT:n kasvuun. Resurssitehokkuudesta saataisiin sekä välittömiä taloudellisia etuja että pitkän aikavälin

strategisia hyötyjä, koska lisääntyvä maailmanlaajuinen kysyntä nostaa resurssien hintoja ja lisää hintojen epävakaisuutta.

Resurssitehokkuus auttaisi tiedonannon mukaan EU:ta myös saavuttamaan sen uudelleenteollistamista koskevan tavoitteen.

Vaikka EU:n tason resurssitehokkuustavoite ei olisi sitova, niin se voisi kannustaa niitä jäsenvaltioita, joilla ei vielä ole kansallisen tason tavoitetta, kehittämään toimenpiteitä resurssien tehokkaampaan käyttöön. Jäsenvaltiot olisivat vapaita etsimään tasapainon sellaisten politiikkojen ja toimien välillä, jotka ovat talouden ja ympäristön kannalta hyödyllisimpiä ja linjassa muiden poliittisten tavoitteiden kanssa.

Komissio katsoo, että kaikki mahdolliset päätökset resurssitehokkuustavoitteen asettamisesta olisi tehtävä Eurooppa 2020 –strategian uudelleentarkastelun yhteydessä. Tarkastelussa tulisi ottaa huomioon strategiasta järjestettävän julkisen kuulemisen tulokset sekä Euroopan resurssitehokkuusfoorumien suositukset.

Eurostat aloitti viime vuonna resurssitehokkuuden tulostaulun julkaisemisen. Tulostaulu on osana Eurooppa 2020 -indikaattoreita. Siinä seurataan, miten etenemissuunnitelma kohti resurssitehokasta Eurooppaa pannaan täytäntöön. Tavoitteena on myös saada sidosryhmät mukaan prosessiin, jolla mitataan yhteiskunnallista edistymistä laajemmin kuin vain BKT:tä käyttäen. Tiedonannossa ehdotetaan myös otettavaksi huomioon kokonaisvaltaisen resurssituottavuusindikaattorin ohella muita indikaattoreita, erityisesti veden käyttöön ja maankäyttöön liittyen, jotta politiikan tekijät saisivat tärkeää ja monipuolista tietoa ympäristöön kohdistuvista resurssipaineista.

Komissio ehdottaa, että:

- otetaan huomioon Euroopan resurssitehokkuusfoorumien suositukset resurssitehokkuustavoitteesta sekä tulokset, jotka saadaan julkisessa kuulemisessa Eurooppa 2020 -strategian käynnissä olevasta uudelleentarkastelusta;
- kehitetään edelleen resurssitehokkuuden tulostaulua, jota käytetään seuraamaan muiden resurssien kuin hiilen ja materiaalien (erityisesti maan ja veden) käyttöä; ja
- kansallisten tilastotoimistojen olisi pyrittävä luomaan yhteisesti hyväksytyt menetelmät, jotta voidaan laskea raaka-aineiden kulutus kansallisella tasolla.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

-

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

Komission tiedonantoon on pyydetty kommentteja keskeisiltä sidosryhmiltä. Kommentteja ovat toimittaneet työ- ja elinkeinoministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, valtionvarainministeriö, Elinkeinoelämän keskusliitto, Teknologiateollisuus ry, Ympäristöteollisuus ja -palvelut ry, Kemianteollisuus ry, Suomen ympäristökeskus, Motiva sekä Öljyalan keskusliitto.

E-kirjeluonnos on lisäksi käsitelty EU-asioiden komitean alaisen ympäristöjaoston kokouksessa 3.9.2014 sekä kirjallisessa menettelyssä 9.-10.9.2014.

EU-ministerivaliokunta 12.9.2014

Eduskuntakäsittely

-

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

Taloudelliset vaikutukset riippuvat tiedonannon jatkotoimista. Tiedonannon ehdotuksista ei ole tehty vaikutusanalyysiä. Kansalliset vaikutukset todennäköisesti poikkeavat EU:n keskimääräisistä vaikutuksista, koska talouden rakenne ja luonnonvarapohja poikkeavat muista EU-jäsenmaista.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

COM (2014) 398 final (komission tiedonanto)
SWD (2014) 206 final (Progress Report)
SWD (2014) 211 final (Executive Summary of the Impact Assessment)

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Merja Saarnilehto, YM, p. 0295 250259
Riitta Levinen, YM, p. 0295 250162
Taina Nikula, YM, p. 0295 250202

EUTORI-tunnus

EU/2014/1273

Liitteet

Viite

Asiasanat
Hoitaa

Tiedoksi
